

Copyright © 2023 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2023 • 11(31) • 25-48

ISSN 2791-8157
 Başvuru | 22 Mart 2023
 Kabul | 6 Kasım 2023

Sosyal Hizmetler Programı Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinliği İle İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi*

*Derya Kayma***
*Esin Zengin Taş****

Öz

Bu çalışmada Sosyal Hizmetler Programında eğitimlerine devam eden öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinde tasarlanmış çalışmanın örneklemini Türkiye'nin farklı üniversitelerinde Sosyal Hizmetler Programlarına devam eden 428 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama "Kariyer Kararı Verme Yetkinlikleri Ölçeği", "Akademik Özyeterlilik Ölçeği", "Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada Sosyal Hizmetler Programı öğrencilerinin algıladıkları kariyer engelleri arttıkça kariyer kararı verme yetkinliklerinin azaldığı, akademik özyeterlilikleri arttıkça da kariyer kararı verme yetkinliklerinin arttığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin kariyer kararı verme yeterlilikleri ile çalışma deneyimi, babanın eğitim seviyesi ve programı isteyerek tercih etmesi arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin algıladıkları kariyer engellerinin azaltılmasına yönelik kariyer derslerinin üniversite eğitiminde artırılması ve çalışma hayatı içerisinde daha fazla yer alabilmelerinin sağlanabilmesi için uygulamaya dayalı eğitim olanaklarının sağlanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmetler, Kariyer Kararı Verme Yetkinliği, Akademik Özyeterlilik, Kariyer Engelleri

* Bu çalışmanın ön bulguları Ege 9. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde özet bildiri kategorisinde sözlü olarak sunulmuştur.
 ** Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Kırkağaç Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, deryakayma@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7014-8631
 *** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı, esin.tas@kavram.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8713-8859

Abstract

This study aims to help students make career decisions while continuing their education in the Social Services Program. The data were collected from 428 students who attended Social Services Programs at different universities in Turkey by using the relational survey model. The “Career Decision Making Competencies Scale”, “Academic Self-Efficacy Scale”, “Perceived Career Barriers Scale” and “Personal Information Form” were used in data collection. In the study, it was seen that the career obstacles they perceive in Social Services programs increase, their freedom to make career decisions increases, and their academic self-efficacy increases and their ability to make career decisions increases. In addition, significant correlations were determined between their career decision-making competencies and their working experience, father’s education level and program preferences. As a result, it would be appropriate to offer practical education opportunities to reduce the career obstacles they perceive, to change career courses in university education and to enable them to participate more in working life.

Keywords: Social Services, Career Decision Making Self Competence, Academic Self-efficacy, Career Barriers

Giriş

Gelecekteki yaşam tarzlarını belirleme gücüne sahip olması nedeniyle kariyer kararı, üniversite öğrencileri için oldukça önemlidir. Günümüz ekonomik şartları ve artan işsizlik oranları, istihdama hazırlanan üniversite öğrencileri için zorlayıcı bir durum yaratmakta; iş arama sürelerinin artması kaynak maliyetlerini de zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, uygun kariyer kararları için etkili kariyer planlama davranışlarının gelişmesi üniversite öğrencilerinin kendilerine uygun kariyer gelişimlerini destekleyecektir.

Eğitimin kalite ve yapısı tartışmaları süregelsin, öğretim niteliği arttırılırken bireylerin sosyal yeteneklerinin yanında bireyin yeteneğine yönelik bakış açısı ile birlikte, bu bakış açısının eyleme geçmede etkili olduğunun dikkate alınması gerekliliği önemli görülmektedir (Yılmaz ve ark., 2007, s. 254). Mesleki ve kişisel ilgilere (Burns ve ark., 2013) ek olarak aile yapısı, sosyo-politik durum, yeterli iş beklentileri ve kariyer danışmanlığı gibi faktörler kariyerin keşfedilmesinde ve kariyer kararı vermede önemli bir rol oynamaktadır (ILO, 2013). Bu nedenle, üniversite öğrencilerinin kariyer kararı vermede karşılaştıkları zorlukları anlamak ve bu zorlukların nedenlerini incelemek gerekmektedir. Özellikle üniversite yaşamının ardından mesleki yaşantıya geçiş sürecinde üniversite öğrencilerinin pek çok belirsizlik ve kararsızlık yaşayabileceği dikkate alındığında; nelerin kariyer kararı verme yetkinliğinde etkili ve ilişkili olduğunun belirlenmesi önem arz etmektedir.

Lisans ve lisansüstü eğitimlerine devam eden öğrencileri odak alan kariyer çalışmaları (Bacanlı, 2019; İpci, 2020; Öztürk, 2020; Salman, 2018; Sürücü, 2011; Türkoğlu ve Acar, 2019; Ulaş ve Özdemir, 2018)

yapılmasına rağmen; literatürde önlisans programlarında eğitimlerine devam eden öğrencilerin kariyer planlarına yönelik yeterli çalışma bulunmamaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK, 2021) istatistiklerine göre 2020-2021 yılı eğitim-öğretim döneminde Türkiye’de 4.676.657 öğrenci lisans, 3.114.623 öğrenci ise önlisans programlarına yerleşmiştir. Bu durum önlisans eğitime devam eden öğrencilerin de dikkate alınacak bir sayıda olduğunu göstermektedir. Türkiye iş gücü istatistiklerine bakıldığında kayıtlı işsizlerin 418 binini lisans, 330 binini ise ön lisans mezunları (Cumhuriyet, 2021) oluşturmaktadır. Rakamlar arasındaki bu yakınlık önlisans mezunu olan bireylerin de kariyer planlama konusunda desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla lisans ve lisansüstü mezunlarının kariyer planlamada yetersizlik yaşayabildiği Türkiye’nin eğitim ve istihdam olanakları ile göz önüne alındığında; önlisans eğitimi almış olan bireylerin de kariyer planlarına yönelik akademik çalışmaların yapılarak öğrencilerin ileriki süreçte kariyer planlama yeterliliklerinin desteklenebilmesi için eğitim, öğretim ve kariyer danışmanlığı hizmet modellerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kariyer planlaması pek çok insan için yaşamın önemli bir dönüm noktasıdır. Bu dönüm noktası bu çalışmanın öznesi olan sosyal hizmetler programı öğrencileri açısından ele alındığında; mesleğin öneminin ve konumunun tam anlamıyla anlaşılmağı olması, sosyal hizmetler programı öğrencilerinin kariyerlerini etkileyen bir sorun olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Çünkü mesleklerin gelişmişlik düzeyi toplumlarda farklılık göstermekle birlikte kariyer planında etkili olabilmektedir (Duru ve ark., 2020). Sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmetler birbirlerinden farklı kavramlardır. Sosyal hizmetler, sosyal hizmet mesleğinin ve diğer sosyal mesleklerin faaliyet gösterdiği bir alana işaret etmektedir (Tomanbay, 1999, s. 232). Dolayısıyla sosyal hizmet lisans eğitimi ve sosyal hizmetler önlisans eğitimi de bu anlamda farklılaşmaktadır. Apak (2018) bu farkın bilgi düzeyi, eğitim süresi ve statü olarak üç başlıkta toplanabileceğini iletmiştir. Üniversitelerin fakülteleri bünyesinde eğitim-öğretim faaliyeti yürüten sosyal hizmet bölümleri sosyal hizmet alanına sosyal hizmet uzmanı yetiştirirken, meslek yüksekokullarında verilen sosyal hizmetler programları sosyal hizmetler alanında etkili ara elemanların yetiştirilmesini hedeflemektedir.

Sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanlarının çoğu kez bürokratik işlemler ve kurumsal zorunluluklar sebebiyle uygulamada mesleği dışındaki mevcut iş yükü sebebiyle zorlandıkları bilinen bir gerçektir. Bu gerçek, sosyal hizmetler alanında ara eleman ihtiyacını karşılayacak sosyal hizmetler programı mezunlarının sahada gerekliliği ve istihdamı açısından oldukça önemlidir. Nitekim Karakartal (2021, s. 298), özel sektörde çalışacak önlisans sosyal hizmetler programı mezunlarından beklenen mesleki yeterliliklere yönelik bulgularla, alanın genişliğinin ve hizmet uygulamalarının çeşitliliğinin ara eleman ihtiyacını zorunlu kıldığını ortaya koyduğunu belirtmektedir. Bu durum sosyal hizmetler programı öğrencilerinin kariyer yolculuğu için önemli bir veri olarak görülmektedir.

Sosyal hizmetler programlarının açılması ve yaygınlaşmasındaki amaç, her geçen gün artan ve çeşitlenen sosyal sorunlarla mücadeleye katkı sağlayarak sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarının da verimliliğinin artırılmasıdır. Ancak istihdam olanakları ile paralel bir şekilde planlama yapılmadan sosyal hizmet bölüm ve sosyal

hizmetler programlarının açılması öğrencilerin kariyer planlamalarına olumsuz da yansiyabilmektedir. Yapılan bir çalışmada Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitelerinde görülen bu artışın sosyal hizmet bölümü öğrencilerinde mesleki gelecek kaygısı olarak çıktı verdiği belirtilmektedir (Sevim ve Altun, 2017). Dolayısıyla üniversite öğrencileri iş bulmaya ve kariyer sağlamaya yönelik yoğun kaygılar yaşayabilmektedir. Buna göre sosyal hizmet lisans ve ön lisans programlarının artışı paralelinde öğrenci sayısındaki artış düşünüldüğünde; üniversite öğrencilerinin sağlıklı bir kariyer gelişimi için kariyer planlamaya yönelik becerilerinin de artırılması gerekliliği söz konusu olmaktadır.

Tüm bu sebeplerle yukarıda kısaca bahsedilen ve toplumun hassas gruplarını güçlendirmede önemli bir tampon görevi görecektir; tanınırlık, kabul ve istihdam alanlarının açılması noktasında toplumun refah seviyesinin yükselmesinde fayda sağlayacak bu meslek grubunun yaşamın belli bir noktasından sonra kişinin hayatına yön verecek değerlerde olan kariyer süreçlerini anlamak bu çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır.

Kariyer Kararı Verme Özyeterliliği

Kariyer gelişimi; kariyer örüntüsünün oluşturulması, karar verme sürecini, kariyerin yaşam rolleri ile bütünleşmesini, bireysel farklılıkların çıkmasını kapsayan genel bir süreci kapsamakla birlikte, bireyin yaşamı boyunca da devamlılığı olan bir süreçtir (Herr ve ark., 2004). Bireye uygun ve başarılı bir kariyer gelişimi için kariyer kararı verme özyeterliliğinin gelişmiş olması beklenmektedir.

Bireyler karar verme sürecinde farklı yöntemler kullanabilmektedir. Kimileri karar sürecinde sezgileri ile hareket ederken kimileri rasyonel yaklaşabilmekte kimisi ise hem sezgilerini hem de rasyonalizmi bu karar sürecine dâhil edebilmektedir. Kariyer kararı vermede kuralcı, betimsel ve öngörücü olmak üzere üç farklı model kullanılabilir. Kuralcı kariyer kararı verme modelinde bireyler kendilerine en uygun karar için çaba göstermekte, bilgi temeli gelişmiş, her türlü kararı olası sonuçlarını değerlendirmektedir (Doğan, 2010). Ancak bu modelde uygulama zorlukları bulunmaktadır. Bunun temel nedeni ise kuralcı modelde en uygun kariyer seçimi için o tercih sonucunda beklenen bireysel fayda odak alınmaktadır. Ancak kimi zaman kariyer tercihinin sağladığı bireysel fayda ile bilgi temeli uyumlayabilmektedir. Çizim gibi özel bir yeteneğe sahip bir bireyin daha statülü olduğu ve daha iyi gelir getirdiği için tıp fakültesini seçmesi buna örnek olarak verilebilir. İkinci Kariyer Kararı Verme Kuramı’na göre bir diğer kariyer kararı verme yöntemi betimsel modeldir. Bu karar verme yönteminde yeteri kadar iyi olanın tercihi yerine en iyinin seçilmesi önemlidir ki, en iyi genellikle kişisel fayda yerine nesnel faydaya (daha iyi ekonomik gelir) dönüşebilmektedir. Dolayısıyla kişisel fayda geri planda kaldığında da kariyer kararı konusunda bireyde pişmanlık oluşabilmektedir. Hem kuralcı hem de betimsel kariyer kararı verme modellerinin faydalarını içererek eksiklerini kapatan ve sezgisel unsurları da içeren bir diğer yöntem ise öngörücü modeldir (Doğan ve ark., 2013). Bu nedenle bu modelin bireylerin kariyer kararı verme sürecinde daha fazla fayda sağladığı söylenebilir.

Kariyer kararı özyeterliliği, uzun yıllardır üniversite öğrencilerinin kariyer gelişiminde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir (Betz, 2004; Cohling ve ark., 2013; Grier-Reed ve Ganuza, 2012; Quimby ve O’Brien, 2004). Kariyerle ilgili önemli değişkenler arasında kariyer kararı verme özyeterliliği, kariyer engelleri, kariyer hazırlığı, kariyer tutum olgunluğu ve başarı motivasyonu yer alır (Lent ve

ark., 2000; Shin, 2017). Bu değişkenler arasında kariyer kararı verme özyeterliliği, kariyer gelişim aşamalarının anlaşılmasını önemli ölçüde etkilemektedir. Gençler kariyer seçimlerine, özellikle de ana dal seçimleriyle uyumlu bulduklarına, büyük ilgi göstermektedirler (Bandura, 1977; Lent ve Hackett, 1987). Kariyer kararı verme özyeterliliği, genel kariyer kararlarıyla ilgili görevleri başarıyla yerine getirerek özyeterlilikten güvene kadar uzanır. Betz ve Hackett (1981), sosyal bilişsel teori temelinde kariyer özyeterliliği uygulaması ve 'kariyer özyeterliliğini' yeni bir yapı olarak önermiştir. Özyeterlilik, somut ve pratik becerilerle birlikte kişinin kendi yeteneğine olan inancını içermektedir. Bireyler engellerle karşılaştığında beklentilerine göre harekete geçip geçmemeye ya da ne kadar çabalayacaklarına ve dayanacaklarına karar vermektedir. Bu noktada Taylor ve Betz (1983), kariyer kararı verme özyeterliliği kavramını ortaya koymaktadır. Bu tür özyeterlilik, kaçınılmaz ve belirsiz durumlarda uygun kararlar almak için gerekli olan özinancı içeren rasyonel karar vermeyi ifade etmektedir.

Kariyer kararı verme özyeterliliği, gençlerin kariyer kayguları ve kariyer bağlılıklarında aracı bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda kariyer keşfi için önemli bir belirleyicidir. Kariyer kararı verme özyeterliliğinin işte karşılaşılan güçlükleri çözmeye ve işte devamlılığı sağlama üzerinde etkisi vardır. Bu nedenle, öğrenciler kariyer geliştirme sürecinden geçtikleri için özyeterlilik eğitim-öğretim sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Betz ve Hackett, 1981).

Akademik Özyeterlilik

Chu ve Choi (2005) akademik özyeterliliği, öğrencilerin akademik bir eylemi başarma konusunda kendilik inancı olarak tanımlamaktadır. Buna göre; özyeterlilik inancı yüksek öğrencilerin bir şeyi öğrenme, bunun için çaba harcama ve zorluklar karşısında uygun stratejiler geliştirme konusunda düşük özyeterliliği olan öğrencilere göre daha istekli ve yeterli oldukları söylenebilir. Akademik özyeterlilik inancı öğrencinin hedeflerini belirlemesinde, kendini takip etmesinde, değerlendirmesinde ve stratejileri kullanmasında öğrenmeyi motive etmektedir (Zimmerman, 2000). Akademik özyeterlilik öğrenci başarısının tahmininde önemli bir değişken olarak görülmektedir. Üniversite öğrencileri üzerine yapılan pek çok çalışma akademik özyeterlilik inancı ve akademik performans arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğuna işaret etmektedir (Cheng ve Chiou, 2010; Ogunmakin ve Akomolafe, 2013; Zajacova ve ark., 2005). Özellikle üniversite eğitiminin kalitesinin ve üniversite öğrencilerinin akademik yaşantılarının iyileştirilmesi için özyeterliliğin desteklenmesi ve artırılması gerekmektedir. Özyeterliliği yüksek olan öğrencilerin eğitim-öğretim etkinliklerine daha fazla katılması, daha fazla çalışması, sorunları ile daha fazla mücadele etmesi beklenebilmektedir. Böylece özyeterlilik açısından kendini yeterli bulan öğrencilerin eğitim yaşantısının daha iyi ve akademik başarısının daha yüksek olması, kariyerine yönelik daha etkili ve başarılı planlar yapması beklenebilmektedir.

Kariyer Engelleri

Bireylerin kendisinden ve çevresinden kaynaklı olarak kariyerini zorlaştıran tüm olay veya şartlar kariyer engeli olarak açıklanmaktadır (Swanson ve Woitke, 1997). Algılanan kariyer engelleri bireyin kariyer seçim sürecini doğrudan etkileyen etmenlerdir (Kalafat, 2019). Kişinin cinsiyetine ve etnisitesine yönelik ayrımcılıklar, kişinin bireysel özellikleri, sahip olunan ekonomik yetersizlikler, düşük akademik başarı, aile sorunları, istihdam fırsatları vb. gibi hem bireysel hem de çevresel pek

çok unsur kariyer engelleri arasında sayılabilmektedir (Stead ve ark., 2004). Benzer bir grupta Powell (2000) kariyer engellerini bireyin kişilik özelliklerini, becerilerini ve tutumlarını kapsayacak şekilde kişi merkezli ve kişinin işi ve çevresi ile ilgili engelleri içeren durum merkezli olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Başka bir bakış açısına göre ise kariyer engelleri, bireyin motivasyonu, benlik saygısı gibi içsel ve toplumsal cinsiyet algısı gibi dışsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Crites, 1969). Kişi kariyer sürecinde içsel veya dışsal pek çok engelle karşılaşabilir. Hatta bu engeller kariyer gelişim sürecinin tamamını etkileyen engeller de olabileceği gibi; kariyer evresinin bir döneminde karşılaşılan engeller de olabilir. Engeller kariyer öncesinde, sürecinde ya da sonrasında farklılaşabilmektedir. Buradaki önemli nokta, kariyer engellerinin kariyer sürecine doğrudan etkisidir. Sosyobilşsel kariyer kuramı da kariyer engelinin kariyer kararı vermedeki etkisini vurgulamaktadır. Kurama göre bireylerin sahip oldukları kariyer engelleri kariyerlerine karar verme sürecini olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Lent ve ark., 2000). Öğrencilerin kariyer planlama süreçlerinde kariyer engellerinin etkisinin incelendiği bir araştırmada, mesleğin geleceğine yönelik olumsuz algı, iş piyasası engelleri, motivasyon düşüklüğü ve yeterli hazırlığın yapılmaması gibi kariyer engelleri öğrencilerin kariyer planlarının negatif yordayıcıları olarak bulunmuştur (Güldü ve Ersoy-Kart, 2017). Bu durum kariyer kararı verme yetkinliklerinin artması için kariyer engellerinin azaltılması gerekliliğini göstermektedir.

Yöntem

Bu çalışmada sosyal hizmetler programlarında ön lisans eğitimine devam eden üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlikleri ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak çalışmada aşağıda verilen üç alt probleme yer verilmiştir:

- Öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri, alt boyutlar iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma, mesleki konuları takip etme ile algılanan kariyer engelleri ve akademik özyeterlilikleri puan ortalaması nedir?
- Öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri, alt boyutlar iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma, mesleki konuları takip etme ile ilişkili sosyodemografik özellikler nelerdir?
- Öğrencilerin kariyer kararı engelleri ve akademik özyeterlilikleri ile kariyer kararı verme yetkinlikleri ve alt boyutlar iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma, mesleki konuları takip etme arasındaki ilişki istatistiki açıdan anlamlı mıdır?

Araştırma Modeli

Çalışma ilişkişel tarama modelinde tasarlanmış kesitsel bir araştırmadır. Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkişel tarama modeli, değişkenlere herhangi bir müdahalede bulunmadan birden fazla değişkenin karşılıklı etkileşiminin incelendiği araştırmalardır. Çalışmada ele alınan değişkenler kariyer kararı verme yetkinliği ve alt boyutları (iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma, mesleki konuları takip etme), kariyer kararı engeli, akademik özyeterlilik ve sosyodemografik özelliklerdir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini sosyal hizmetler programında eğitimine devam eden üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. YÖK (2021) verilerine göre 50'si devlet ve 25'i vakıf olmak üzere toplam 75 üniversitede sosyal hizmetler programı yer almaktadır. Bu programlara ait toplam kontenjan 2.944 olmakla birlikte 1.363 kesin kayıt yaptıran öğrenci bulunmaktadır. Bu nedenle örneklem belirlemerken ilk olarak örneklemin büyüklüğü tespit edilmiştir. Örneklem büyüklüğü belirlemede hata payı (d) sosyal bilimler için uygun görülen 0.05 alınarak $p=0.5$ (gerçekleşme) ve $q= 0.5$ (gerçekleşmeme) alınmıştır. Bu ölçütlerde alınması gereken örneklem büyüklüğü evreni 1000 olan için 278, 2500 olan için 333'tür (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Dolayısıyla sosyal hizmet programlarına kesin kayıt yaptıran öğrenci sayısı göz önüne alındığında çalışma kapsamında evreni temsil niteliğinde en az 300 sosyal hizmetler öğrencisine ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmaya sosyal hizmetler programlarında eğitimine devam eden 428 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın örneklem büyüklüğü evreni temsil edebilecek yeterliliktedir. Araştırmaya Türkiye'nin farklı bölgesinden ve farklı sosyodemografik özelliklere sahip bireylerin katılması amaçlanmıştır. Bu nedenle örnekleme türünün belirlenmesinde ise seçkisiz olmayan örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yapılmıştır. Buna göre YÖK listesinde yer alan ve bünyesinde sosyal hizmetler programı bulunan üniversitelerin tamamına araştırma yazısı ve linki gönderilmiştir. Çalışmaya katılım gösterenler araştırmaya dâhil edilmiştir. Örnekleme ait betimsel bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme İlişkin Betimsel Bulgular

		n	%
Cinsiyet	Kadın	334	78.0
	Erkek	94	22.0
Sınıf Düzeyi	1. sınıf	221	51.6
	2. sınıf	207	48.4
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	73	17.1
	Okur-yazar	0	0.0
	İlkokul	195	45.6
	Ortaokul	72	16.8
	Lise	70	16.4
	Üniversite	13	3.0
	Lisansüstü	5	1.2

	Okur-yazar değil	9	2.1
	Okur-yazar	0	0.0
Baba Eğitim	İlkokul	179	41.8
	Ortaokul	108	25.2
	Lise	104	24.3
	Üniversite	19	4.4
	Lisansüstü	9	2.1
	Akdeniz Bölgesi	131	30.6
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	4.2
Yaşanılan Bölge	Ege Bölgesi	55	12.9
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	21.5
	İç Anadolu Bölgesi	42	9.8
	Marmara Bölgesi	76	17.8
	Karadeniz Bölgesi	14	3.3
	Akdeniz Bölgesi	135	31.5
	Doğu Anadolu Bölgesi	0	0.0
Eğitim-Öğretime Devam Edilen Üniversitenin Bulunduğu Bölge	Ege Bölgesi	73	17.1
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	90	21.0
	İç Anadolu Bölgesi	52	12.1
	Marmara Bölgesi	76	17.8
	Karadeniz Bölgesi	2	0.5
	İsteyerek ve Bilerek Tercih	406	94.9
	İstemeyerek ve Bilgi Sahibi	22	5.1
Programı Tercih Etme	Var	241	56.3
	Yok	187	43.7
Çalışma Deneyimi	Düşük	121	28.3
	Orta	293	68.5
	Yüksek	14	3.3
Algılanan sosyoekonomik düzey			
Toplam		428	100

Yaş ortalaması 21 olan öğrencilerin yaş aralığı 17 ile 55 arasında değişmektedir. Öğrencilerin %78'ini kadınlar, %22'sini erkekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %51,6'sı birinci sınıfta eğitim-öğretime devam ederken bu oran ikinci sınıflar için %48,4'tür. Ebeveynlerin eğitim seviyesi hem anne (%45,6) hem baba (%41,8) için ilkökul seviyesinde sıklık göstermektedir. Yaşanılan bölge olarak bakıldığında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde (%30,6), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (%21,5), Marmara Bölgesi'nde (%17,8) ve Ege Bölgesi'nde (%17,1) yaşamaktadır. 15 farklı üniversiteden katılım gösteren öğrencilerin %31,5'i Akdeniz Bölgesi'nde (Akdeniz Üniversitesi), %21'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (Dicle ve Şırnak Üniversiteleri), %17,8'i Marmara Bölgesi'nde (Sabahattin Zaim, Kocaeli, Beykent, Tekirdağ Namık Kemal, Doğu Üniversiteleri), %17,1'i Ege Bölgesi'nde (Manisa Celal

Bayar Üniveristesi ve İzmir Kavram MYO), %12,1'i İç Anadolu Bölgesi'nde (Kırkkale, Necmettin Erbakan, Anadolu, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversiteleri) ve %0,5'i Karadeniz Bölgesi'nde (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi) bulunan üniversitelerde eğitim-öğretime devam etmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%94,9) sosyal hizmetler programını bilerek ve isteyerek tercih etmiştir. Algılanan sosyoekonomik düzey açısından ise öğrencilerin %68,5'i bulunduğu düzeyi orta olarak belirtirken, %28,3'ü düşük ve %3,3'ü yüksek sosyoekonomik düzey olarak belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin yarısından fazlasının (%56,3) çalışma deneyimi bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerini ölçmek için "Kariyer Kararı Verme Yetkinlikleri Ölçeği", akademik özyeterliliklerini ölçmek için "Akademik Özyeterlilik Ölçeği", kariyer engellerini belirleyebilmek için "Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği", sosyodemografik özelliklerini belirlemek için de araştırmacılar tarafından hazırlanmış "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Form araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup toplam 10 sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, ebeveyn eğitimleri, çalışma deneyimi, algılanan sosyoekonomik seviye, önlisans programını isteyerek tercih etme, yaşanan yer ve eğitim görülen üniversite gibi bilgilerini içermektedir.

Kariyer Kararı Verme Yetkinlikleri Ölçeği (KVYÖ): Ölçek, Ulaş ve Yıldırım (2016) tarafından geliştirilmiştir. Beşli derecelendirmeli soru tipinden oluşan ölçek 5 faktörden (iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma yolları, mesleki konuları takip etme) ve 45 maddeden oluşmaktadır. Toplam varyansın %55.95'ini açıklayan ölçeğin güvenilirliği üç yöntemle analiz edilmiştir. Öncelikli olarak güvenilirlik katsayı belirlenen ölçeğin alpha değeri .97 saptanmıştır. Daha sonra iki yarı test güvenilirliği incelenerek .95 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçekler için güvenilirlik katsayı .81-.97, iki yarı test güvenilirliği ise .74-.86 arasında değişmektedir. Puanlama 1 ile 5 arasında değişmektedir. Ölçekten toplam puan alınmaktadır ve alınan puan 45 ile 225 arasında değişmekle birlikte puanlar arttıkça kariyer kararı verme yetkinliği artmaktadır. Çalışmada KKVÖ'nden alınan toplam puan aralıkları 45-104 arası düşük, 106-164 arası orta, 165-225 arası yüksek olarak değerlendirilmiştir. Alt ölçeklerden alınan puanlar iş ve meslek bilgisi için 11-55, kendini tanıma için 10-25, kariyer tercihi için 6-30, kariyer planı için 14-70, mesleki konuları takip etme için 4-20 arasında puan alınabilmektedir. Alt ölçeklerdeki toplam puan ne kadar yüksek olursa birey kendini o alt ölçekte o kadar yetkin görüyor demektir.

Bu çalışmada toplam puan üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir ve ölçeğe ilişkin güvenilirlik katsayısı .99 bulunmuştur. Ölçekten alınan güvenilirlik katsayısı ölçeğin bu çalışma için güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin çalışma kapsamına kullanılabilmesi için mail yoluyla uygulama izni alınmıştır.

Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği (KEÖ): Öğrencilerin eğitimleri ve kariyerleri hakkında oluşan engellerin neler olduğunu anlayabilmek amacıyla geliştirilen McWhirter (1997) tarafından ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Kalafat (2019) tarafından yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi yapılan ölçekte iki faktörün bulunduğu ancak maddelerin dağılımlarının orijinal ölçek ile farklılık gösterdiği saptanmıştır. Dolayısıyla madde dağılımlarına göre "kimliksel kariyer engelleri" ve "destek

kaynaklarından yoksunluk” olmak üzere iki faktör değerlendirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde uyumu bozan maddeler çıkarılarak ve tekrar analizler yapılmıştır. Güvenirlik analizlerinde cronbach alfa değeri .88 bulunmakla birlikte test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .82 olarak belirlenmiştir. Ölçekte 22 madde bulunmakla birlikte puanlar 22 ile 110 arasında değişmektedir. Puanların yüksekliği öğrencilerin algıladıkları kariyer engellerinin arttığını göstermektedir. Çalışmada ortalama puanlar 22-51 arası düşük düzeyde, 52-80 arası orta düzeyde, 81-110 arası yüksek düzeyde kariyer engeli algısı olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışma kapsamında ölçeğin tümüne ilişkin olarak güvenilirlik katsayısı .89 bulunmuştur. Ölçekten alınan güvenilirlik katsayısı ölçeğin bu çalışma için güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin çalışma kapsamına kullanılabilmesi için mail yoluyla uygulama izni alınmıştır.

Akademik Özyeterlilik Ölçeği (AÖÖ): Jerusalem ve Schwarzer’in geliştirdiği ölçeğin Türkçeye uyarlaması Yılmaz ve ark. (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçek tek boyutludur ve dörtlü derecelendirme tipinde tasarlanmıştır Puanların yüksekliği özyeterlilik açısından yüksek olarak değerlendirilmektedir. Güvenirlik katsayısı .87 olan orjinal ölçeğin uyarlanmasında güvenilirlik iç tutarlılık katsayısı .79 saptanmıştır. Ölçekte toplam 7 madde bulunmaktadır ve puanlar 7 ile 28 arasında değişmektedir. Çalışmada ölçekten alınacak puan ortalamaları 7-13 arası düşük, 14-20 arası orta, 21-28 arası yüksek özyeterlilik olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında güvenilirlik katsayısı .74 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan güvenilirlik katsayısı ölçeğin bu çalışma için güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin çalışma kapsamına kullanılabilmesi için mail yoluyla uygulama izni alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın uygulanabilmesi için ilk olarak Beykent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler için Yayın Etiği Kurulunun 29.06.2022 tarih ve 60661 sayılı kararı ile etik kurul onay belgesi alınmıştır.

Araştırmaya dâhil edilecek sosyal hizmetler programlarının belirlenmesi için Yükseköğretim Program Atlası’ndan aktif olarak eğitim-öğretime devam eden programlar belirlenmiştir. Buna göre 44 devlet ve 10 vakıf olmak üzere toplam 54 üniversitede sosyal hizmetler programının bulunduğu belirlenmiştir. Üniversitelere çalışmanın uygulanması için resmi yazılar yazılmış ve çalışmanın linki ulaştırılmıştır. Veriler Eylül 2022 ve Kasım 2022 tarihleri arasında online olarak toplanmıştır.

Analizlerde IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)-22 programı kullanılmış ve hata payı üst sınırı .05 olarak alınmıştır. Analizlere öncelikle normallik varsayımlarının test edilmesi ile başlanmıştır. Yapılan normallik analizinde Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmış ve analiz sonucunda $\alpha < .05$ bulunmuştur. Bu durum değişkenlerin normalden saptığını göstermektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında nonparametrik analizlerden çalışmanın alt problemlerine uygun olarak Mann Whitney U-Testi, Kruskal Wallis H-Testi ve Spearman Korelasyon Testi kullanılmıştır. Korelasyon analizinde 0.70-1.00 arasındaki katsayılar yüksek, 0.70-0.30 arasındaki katsayılar orta, 0.30-0.00 arasındaki katsayılar düşük düzeyde ilişki vardır (Büyüköztürk, 2015, s. 32) şeklinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Çalışmanın bulguları çalışmanın alt problemlerine uygun sıra ile bu bölümde verilmiştir. İlk olarak sosyal hizmetler programında eğitimine devam eden öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri, akademik özyeterlilikleri ve algılanan kariyer engelleri puan ortalamaları ele alınmıştır. İkinci olarak kariyer kararı verme yetkinlikleri ile ilişkili sosyodemografik faktörlerin belirlenmesine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Sosyodemografik faktörler olarak yaş, sınıf düzeyi, ebeveyn eğitim düzeyleri, üniversitenin bulunduğu coğrafi bölge, algılanan sosyoekonomik düzey ve çalışma deneyimi alınmıştır. Son olarak da öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri ile akademik özyeterlilikleri ve algılanan kariyer engelleri arasındaki ilişkilere dair bulgular verilmiştir.

Sosyal Hizmetler Programı Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlikleri, Akademik Özyeterlilik ve Algılanan Kariyer Engeli Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin baz alınan alınan değişkenlere ilişkin ortalama puanları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Ortalama Puanlar

	Değişkenler	n	\bar{X}	Min	Maks.	SS
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	İş/Meslek Bilgisi	428	37.52	11.00	55.00	9.85
	Kariyer Tercihi	428	21.82	6.00	30.00	5.92
	Kendini Tanıma	428	36.10	10.00	50.00	9.91
	Mesleki Konuları Takip Etme	428	12.92	4.00	20.00	4.26
	Kariyer Planı Oluşturma Yolları	428	48.14	14.00	70.00	13.53
	Toplam	428	156.51	45.00	225.00	40.93
	Akademik Özyeterlilik	428	19.06	7.00	28.00	3.58
	Algılanan Kariyer Engelleri	428	64.20	22.00	101.00	12.99

Sosyal hizmetler programı öğrencilerinin 45 ile 225 arasında değişen kariyer kararı verme yetkinliği puanlarının ortalaması 156.51 olarak bulunmuştur. Bu durum öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Alt ölçekler açısından ortalamalar değerlendirildiğinde; öğrencilerin iş/meslek bilgisi ($\bar{X}=37.52$), kariyer tercihi ($\bar{X}=21.82$), kendini tanıma ($\bar{X}=36.10$), mesleki konuları takip etme ($\bar{X}=12.92$) ve kariyer planı oluşturma planı ($\bar{X}=48.14$) yetkinliklerinin de ortalama üstü olduğu saptanmıştır.

Akademik özyeterlilik puanlarına bakıldığında 7 ile 28 arasında değişen puanların ortalaması 19.06 olarak bulunmuştur. Bu bulgu öğrencilerin akademik özyeterlilik düzeyinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 2'ye göre öğrencilerin algıladıkları kariyer engelleri puanları en düşük 22, en yüksek ise 101'dir ve bu puanların ortalaması 64.20'dir. Buna göre öğrencilerin orta düzeyde kariyer engeli algısı bulunmaktadır.

Sosyal Hizmetler Programı Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlikleri ile Sosyodemografik Özellikleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Yaşları 17 ile 55 arasında değişen öğrencilerin yaşları ile kariyer kararı verme yetkinlikleri arasındaki ilişkiye Spearman Korelasyon Analizi ile bakılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Yaş ile Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Arasındaki İlişki

Değişkenler	n	\bar{X}	SS	r
Yaş	428	21.00	4.22	
İş/Meslek Bilgisi	428	37.52	9.85	0.01
Kariyer Tercihi	428	21.82	5.92	-0.01
Kendini Tanıma	428	36.10	9.91	0.03
Mesleki Konuları Takip Etme	428	12.92	4.26	0.61
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	428	48.14	13.53	0.03
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	428	156.51	40.93	0.59

Öğrencilerin yaşları ile kariyer kararı verme yetkinlikleri toplam puanı ($r=0.59$, $p>.05$) ve alt ölçekler iş/meslek bilgisi ($r=0.01$, $p>.05$), kariyer tercihi ($r=-0.01$, $p>.05$), kendini tanıma ($r=0.03$, $p>.05$), mesleki konuları takip etme ($r=0.61$, $p>.05$), kariyer planı oluşturma yolları ($r=0.03$, $p>.05$) arasındaki ilişki istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliği düzeyinin cinsiyete göre farklılaşma durumuna Mann Whitney U-testi ile bakılmıştır. Bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
İş/Meslek Bilgisi	Kadın	334	216.15	72194.50	15146.500	0.602
	Erkek	94	208.63	19611.50		
Kariyer Tercihi	Kadın	334	217.37	72600.50	14740.500	0.364
	Erkek	94	204.31	19205.50		
Kendini Tanıma	Kadın	334	218.88	73106.00	14235.000	0.166
	Erkek	94	198.94	18700.00		
Mesleki Konuları Takip Etme	Kadın	334	217.57	72667.00	14674.000	0.331
	Erkek	94	203.61	19139.00		

Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Kadın	334	216.83	72420.50	14920.500	0.462
	Erkek	94	206.23	19385.50		
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	Kadın	334	217.36	72598.50	14742.500	0.367
	Erkek	94	204.34	19207.50		

Sosyal hizmetler programı öğrencilerinin cinsiyete göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri istatistiki açıdan anlamlı değildir ($U=14742.500$, $p>.05$). Alt boyutlar açısından Tablo 4'e bakıldığında öğrencilerin iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma yolları, mesleki konuları takip etme yetkinliklerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>.05$)

Öğrencilerin eğitim-öğretime devam ettikleri üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölgeye göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerinin değişip değişmediğine Kruskal Wallis H-testi ile bakılmış ve bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarının Üniversitelerin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Kruskal Wallis H-testi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme	Üniversitelerin Bulunduğu Bölge	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İş/Meslek Bilgisi	Akdeniz Bölgesi	131	224.71	6	9.12	0.16
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	237.89			
	Ege Bölgesi	55	181.31			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	205.91			
	İç Anadolu Bölgesi	42	209.73			
	Marmara Bölgesi	76	217.77			
	Karadeniz Bölgesi	14	272.32			
Kariyer Tercihi	Akdeniz Bölgesi	131	220.06	6	5.98	0.42
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	229.25			
	Ege Bölgesi	55	188.05			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	206.79			
	İç Anadolu Bölgesi	42	211.45			
	Marmara Bölgesi	76	222.55			
	Karadeniz Bölgesi	14	263.54			
Kendini Tanıma	Akdeniz Bölgesi	131	221.32	6	10.88	0.09
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	228.28			
	Ege Bölgesi	55	177.28			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	220.44			
	İç Anadolu Bölgesi	42	189.75			
	Marmara Bölgesi	76	222.30			
	Karadeniz Bölgesi	14	272.07			

Mesleki Konuları Takip Etme	Akdeniz Bölgesi	131	224.34	6	11.25	0.08
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	240.47			
	Ege Bölgesi	55	179.91			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	205.64			
	İç Anadolu Bölgesi	42	193.02			
	Marmara Bölgesi	76	229.70			
	Karadeniz Bölgesi	14	265.04			
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Akdeniz Bölgesi	131	225.75	6	7.43	0.28
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	230.47			
	Ege Bölgesi	55	181.65			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	207.47			
	İç Anadolu Bölgesi	42	209.61			
	Marmara Bölgesi	76	218.34			
	Karadeniz Bölgesi	14	257.82			
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	Akdeniz Bölgesi	131	224.58	6	10.44	0.10
	Doğu Anadolu Bölgesi	18	236.75			
	Ege Bölgesi	55	177.24			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	92	209.27			
	İç Anadolu Bölgesi	42	202.45			
	Marmara Bölgesi	76	220.87			
	Karadeniz Bölgesi	14	273.93			

Tablo 5'e bakıldığında üniversitelerin bulunduğu bölgeye göre sosyal hizmet öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik puan ortalamaları farklılaşsa da bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık değildir ($p > .05$).

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre öğrencilerin kariyer kararı verme puan ortalamalarının farklılaşma durumu incelenmiş ve bulgular Tablo 6 ve Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 6. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H-testi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İş/Meslek Bilgisi	Okuryazar değil	73	208.83	5	9.81	0.08
	İlkokul	195	203.34			
	Ortaokul	72	241.93			
	Lise	70	231.19			
	Lisans	13	210.19			
	Lisansüstü	5	115.10			

Kariyer Tercihi	Okuryazar değil	73	209.08	5	7.34	0.19
	İlkokul	195	203.83			
	Ortaokul	72	238.00			
	Lise	70	230.46			
	Lisans	13	218.42			
	Lisansüstü	5	137.80			
Kendini Tanıma	Okuryazar değil	73	220.30	5	9.23	0.10
	İlkokul	195	202.29			
	Ortaokul	72	240.14			
	Lise	70	216.21			
	Lisans	13	250.23			
	Lisansüstü	5	119.70			
Mesleki Konuları Takip Etme	Okuryazar değil	73	209.33	5	13.09	0.20
	İlkokul	195	202.63			
	Ortaokul	72	249.89			
	Lise	70	224.49			
	Lisans	13	217.50			
	Lisansüstü	5	95.70			
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Okuryazar değil	73	209.83	5	10.24	0.06
	İlkokul	195	203.05			
	Ortaokul	72	244.65			
	Lise	70	227.09			
	Lisans	13	217.15			
	Lisansüstü	5	112.00			
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	Okuryazar değil	73	210.64	5	10.11	0.07
	İlkokul	195	202.58			
	Ortaokul	72	245.69			
	Lise	70	225.02			
	Lisans	13	222.85			
	Lisansüstü	5	117.30			

Anne eğitim durumuna göre öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik puan ortalamaları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

Tablo 7. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H-testi Sonuçları

Kariyer Kararı	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İş/Meslek Bilgisi	Okuryazar değil	9	174.56	5	9.53	0.09
	İlkokul	179	212.11			
	Ortaokul	108	207.50			
	Lise	104	233.42			
	Lisans	19	236.45			
	Lisansüstü	9	121.06			
Kariyer Tercihi	Okuryazar değil	179	168.39	5	11.55	0.04*
	İlkokul	108	205.37			
	Ortaokul	104	210.30			
	Lise	19	239.99			
	Lisans	9	243.92			
	Lisansüstü	9	136.06			
Kendini Tanıma	Okuryazar değil	179	134.39	5	11.49	0.04*
	İlkokul	108	211.43			
	Ortaokul	104	211.74			
	Lise	19	229.90			
	Lisans	9	252.34			
	Lisansüstü	9	130.89			
Mesleki Konuları Takip Etme	Okuryazar değil	179	148.11	5	13.86	0.04*
	İlkokul	108	213.57			
	Ortaokul	104	209.46			
	Lise	19	231.11			
	Lisans	9	246.92			
	Lisansüstü	9	99.56			
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Okuryazar değil	179	177.28	5	11.28	0.04*
	İlkokul	108	213.44			
	Ortaokul	104	203.12			
	Lise	19	233.89			
	Lisans	9	247.11			
	Lisansüstü	9	116.61			
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	Okuryazar değil	179	161.44	5	11.48	0.04*
	İlkokul	108	210.88			
	Ortaokul	104	208.17			
	Lise	19	234.37			
	Lisans	9	246.53			
	Lisansüstü	9	118.39			

* p<0.05

Baba eğitim seviyesine göre kariyer kararı verme yetkinlik puan ortalamalarının istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir [X^2 (sd=5, N=428)=11.48, p<.05]. Bu bulgu baba eğitim durumunun öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerinde farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Gruplar arasındaki ortalamalar dikkate alındığında, en yüksek kariyer kararı verme yetkinliğine babası lisans eğitim seviyesinde olan öğrencilerin (\bar{X} =246.53) sahip olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkların anlamlılığına Benferroni Testi ile bakılmıştır. Gruplar arası çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre babası lise ve lisans eğitim seviyesinde bulunan öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerinin babası diğer eğitim seviyelerinde olanlardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Alt boyutlar açısından bakıldığında babası lise ve lisans üstü seviyesinde bulunan öğrencilerin kariyer tercihi, kendini tanıma, kariyer planı oluşturma ve mesleki konuları takip etme gibi yetkinlikleri anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (p<.05).

Sosyal hizmetler programı öğrencilerinin eğitim-öğretim gördükleri programı bilerek ve isteyerek tercih etme durumuna göre kariyer kararı verme yetkinlikleri Mann Whitney U-testi ile bakılmıştır. Bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Eğitim-Öğretim Görülen Programı Bilerek ve İsteyerek Tercih Etme Durumuna Göre Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-testi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme	Tercih Etme Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
İş/Meslek Bilgisi	Bilerek ve isteyerek tercih	406	219.21	88998.00	2555.0	0.001**
	Bilmeden ve istemeden tercih	22	127.64	2808.00		
Kariyer Tercihi	Bilerek ve isteyerek tercih	406	219.01	88917.00	2636.0	0.001**
	Bilmeden ve istemeden tercih	22	131.32	2889.00		
Kendini Tanıma	Bilerek ve isteyerek tercih	406	219.12	88964.50	2588.5	0.001**
	Bilmeden ve istemeden tercih	22	129.16	2841.50		
Mesleki Konuları Takip Etme	Bilerek ve isteyerek tercih	406	218.70	88793.00	2760.0	0.002**
	Bilmeden ve istemeden tercih	22	136.95	3013.00		
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Bilerek ve isteyerek tercih	406	219.41	89081.50	2471.5	0.000**
	Bilmeden ve istemeden tercih	22	123.84	2724.50		
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	Bilerek ve isteyerek tercih	406	219.54	89132.00	2421.0	0.000**
	Bilmeden ve istemeden tercih	22	121.55	2674.00		

* p < 0.05; ** p < 0.01

Sosyal hizmet programını bilerek ve isteyerek tercih eden öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri, programı bilmeden ve istemeden tercih eden öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Bu farklılık istatistiki açıdan anlamlıdır ($U=2421.00$, $p<.001$). Bu bulgu programı bilerek ve isteyerek tercih etmenin öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerini arttırmada etkili olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar açısından bakıldığında da benzer bir farklılık bulunmaktadır. Programı bilerek ve isteyerek tercih eden öğrencilerin iş ve meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma ve meslek konularını takip etme yetkinlikleri program hakkında bilgisi olmadan ve istemeden tercih eden öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<0.01$)

Öğrencilerin çalışma deneyimlerine göre kariyer kararı verme yetkinlikleri düzeylerinin farklılaşma durumu Mann Whitney U-testi ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Çalışma Deneyimine Göre Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-testi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	Çalışma Deneyimi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
İş/Meslek Bilgisi	Var	241	230.88	55642.00	18586.000	0.002**
	Yok	187	193.39	36164.00		
Kariyer Tercihi	Var	241	224.36	54070.50	20157.500	0.060*
	Yok	187	201.79	37735.50		
Kendini Tanıma	Var	241	223.48	53859.50	20368.500	0.087*
	Yok	187	202.92	37946.50		
Mesleki Konuları Takip Etme	Var	241	226.00	54467.00	19761.000	0.028*
	Yok	187	199.67	37339.00		
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Var	241	229.48	55304.50	18923.500	0.004**
	Yok	187	195.20	36501.50		
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	Var	241	228.50	55069.50	19158.500	0.008**
	Yok	187	196.45	36736.50		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Sosyal hizmet öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliklerinin çalışma deneyimine sahip olma durumuna göre değişip değişmediğine bakıldığında; çalışma deneyimi bulunan öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik puan ortalaması ($\bar{X}=228.5$) çalışma deneyimi bulunmayan öğrencilerden ($\bar{X}=196.45$) daha yüksek bulunmuştur. Çalışma durumuna göre oluşan bu farklılık istatistiki açıdan anlamlı bir farklılıktır ($U=191158.500$, $p<.01$). Bu bulgu çalışma deneyiminin öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerini arttırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin çalışma deneyimi ile kariyer kararı verme yetkinliği alt boyutları ile benzer bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre çalışma deneyimi olan öğrencilerin iş/meslek bilgisi ($p<0.01$), kendini tanıma

($p < 0.05$), kariyer tercihi yapma ($p < 0.05$), kariyer planı oluşturma ($p < 0.01$) ve meslek konularını takip etme yetkinlikleri ($p < 0.05$) puan ortalamaları çalışma deneyimi olmayan öğrencilerden istatistikî açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Öğrencilerin algıladıkları sosyoekonomik düzeye göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerinin değişip değişmediğine Kruskal Wallis H-testi ile bakılmış ve bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Puanlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Kruskal Wallis H-testi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	Algılanan Sosyoekonomik Düzey	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İş/Meslek Bilgisi	Alt	121	219.81	2	1.004	0.60
	Orta	293	213.69			
	Yüksek	14	185.54			
Kariyer Tercihi	Alt	121	215.80	2	0.252	0.88
	Orta	293	214.73			
	Yüksek	14	198.46			
Kendini Tanıma	Alt	121	230.23	2	4.766	0.92
	Orta	293	210.49			
	Yüksek	14	162.46			
Mesleki Konuları Takip Etme	Alt	121	224.24	2	4.303	0.11
	Orta	293	213.43			
	Yüksek	14	152.75			
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Alt	121	221.21	2	2.241	0.32
	Orta	293	213.89			
	Yüksek	14	169.25			
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Toplam	Alt	121	222.33	2	1.953	0.37
	Orta	293	213.16			
	Yüksek	14	174.93			

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tablo 10'a göre farklı sosyoekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyine ilişkin puan ortalamaları arasında farklar olduğu; ancak bu farklılığın istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

Sosyal hizmetler programı öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlikleri ile algılanan kariyer engelleri ve akademik özyeterlilikleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Öğrencilerin Kariyer Kararı Verme Yetkinlikleri ile Algılanan Kariyer Engelleri ve Akademik Özyeterlilikleri Arasındaki İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
İş/Meslek Bilgisi	1							
Kariyer Tercihi	.845**	1						
Kendini Tanıma	.755**	.855**	1					
Mesleki Konuları Takip Etme	.756**	.715**	.770**	1				
Kariyer Planı Oluşturma	.861**	.871**	.848**	.801**	1			
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	.920**	.927**	.910**	.851**	.964**	1		
Algılanan Kariyer Engelleri	-.101*	-.116*	-.114*	-.100*	-.128**	-.121*	1	
Akademik Özyeterlilik	.307**	.273**	.274**	.255**	.298**	.312**	-.171**	1

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Öğrencilerin algıladıkları akademik engeller ve akademik özyeterlilikleri ile kariyer kararı verme yetkinliği düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiki açıdan anlamlı ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin algıladıkları kariyer engelleri ve kariyer kararı verme yetkinlikleri arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.121$, $p < .05$). Bu bulgu öğrencilerin algıladıkları kariyer engelleri arttıkça kariyer kararı verme yetkinliklerinin azaldığını göstermektedir. Algılanan kariyer engelleri ile iş ve meslek bilgisi ($r = -.101$, $p < .05$), kariyer tercihi ($r = -.116$, $p < .05$), kendini tanıma ($r = -.114$, $p < .05$), mesleki konuları takip etme ($r = -.100$, $p < .05$) ve kariyer planı oluşturma yolları ($r = -.128$, $p < .05$) arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Öğrencilerin akademik özyeterlilikleri ile kariyer kararı verme yetkinlikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu ilişki istatistiki açıdan anlamlıdır ($r = 0.312$, $p < .01$). Buna göre öğrencilerin akademik özyeterlilikleri arttıkça kariyer kararı verme yetkinliklerinin de arttığı söylenebilir. Akademik özyeterlilik ile iş ve meslek bilgisi ($r = .307$, $p < .01$) arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenirken; kariyer tercihi ($r = .273$, $p < .01$),

kendini tanıma ($r=.274, p<.01$), mesleki konuları takip etme ($r=.255, p<.01$) ve kariyer planı oluşturma yolları ($r=.298, p<.01$) arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ilişkiler belirlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, sosyal hizmetler programında eğitimlerine devam eden üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlikleri ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin mesleki gelişiminde algılanan engeller, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri ve akademik özyeterlilikleri etkili olduğundan sosyal hizmetler programı öğrencilerinde mesleki gelişimin daha sağlıklı oluşması adına veri sağlamak bu araştırmanın temel amacını oluşturmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre sosyal hizmetler programı öğrencilerinin algılanan kariyer engelleri, akademik özyeterlilikleri ve kariyer kararı verme yetkinlikleri orta düzeyde bulunmuştur. Kariyer kararı verme yetkinliğine ait alt boyutlar açısından bakıldığında ise öğrencilerin iş/meslek bilgisi ($\bar{X}=37.52$), kariyer tercihi ($\bar{X}=21.82$), kendini tanıma ($\bar{X}=36.10$), mesleki konuları takip etme ($\bar{X}=12.92$) ve kariyer planı oluşturma planı ($\bar{X}=48.14$) yetkinliklerinin de ortalamanın üstünde olduğu saptanmıştır. Gündoğdu (2021) üniversitenin farklı lisans programlarında eğitime devam eden öğrenciler ile gerçekleştirdiği araştırmasında algılanan kariyer engeli puan ortalamasının 53 ile 60 arasında değiştiğini belirlemiştir. Bu bulgu ile araştırma sonuçları karşılaştırıldığında sosyal hizmetler programı öğrencilerinin kariyer engeli puan ortalaması ($\bar{X}=64.20$) daha yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla sosyal hizmetler programında ön lisans eğitime devam eden öğrencilerin fakültelerde lisans eğitime devam eden öğrencilerden daha fazla kariyer engeli algısının olduğu söylenebilmektedir. Lisans ve lisans üstü eğitime sahip olan bireylerin işsizlik gibi önemli bir sorun yaşadığı Türkiye’de ön lisans mezunlarının daha fazla kariyer engeli algısının bulunması beklenen bir durumdur.

Sosyal hizmetler öğrencilerinin akademik özyeterlilik açısından orta düzeyde ($\bar{X}=19.06$) bulunduğu belirlenmiştir. Barutçu-Yıldırım ve Demir (2017), otuz sekiz farklı fakültenin dâhil olduğu araştırmalarında lisans öğrencilerinin akademik özyeterliliklerini incelemiştir. Bu çalışmada lisans eğitime devam eden öğrencilerin akademik özyeterlilik ortalaması 3,35 ile düşük düzeyde bulunmuştur. Bu durum, sosyal hizmetler programında eğitime devam eden ön lisans öğrencilerinin lisans eğitimlerine devam eden öğrencilerden daha fazla özyeterliliğe sahip olduğunu ve kendilerini akademik açıdan daha yeterli gördüklerini göstermektedir. Ancak fen bilgisi öğretmenliği lisans eğitime devam eden öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen başka bir çalışmada ortalama puan 20.28 bulunmuştur (Yalmancı Gürbüzöğlü ve Aydın, 2014). Bu bulgu ile araştırma sonucu karşılaştırıldığında ise sosyal hizmetler öğrencilerinin daha düşük akademik özyeterliliğe sahip olduğu söylenebilmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin katılımıyla gerçekleşen bir araştırmada (Kahraman, 2020), 160.19 bulunan kariyer kararı verme yetkinlik puan ortalaması Ulaş Kılıç’ın (2018) farklı fakültelerin son sınıf öğrencilerinin katılımıyla yapmış olduğu araştırmasında erkekler için 153.90, kadınlar için 157.13 olarak belirlenmiştir. Kariyer kararı verme yetkinliği açısından araştırma sonuçları literatürdeki bu bulgular ile karşılaştırıldığında sosyal hizmetler öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlikleri lisans programlarında eğitime devam eden öğrencilerden daha düşük bulunmuştur. Ancak literatür bulguları ile araştırma sonuçları karşılaştırıldığında daha düşük olmasına rağmen önlisans

eğitimine devam eden sosyal hizmet programı öğrencilerinin de orta düzeyde olması kariyer kararı verme yetkinliği açısından lisans ve ön lisans öğrencileri arasında önemli bir farklılık bulunmadığını düşündürmüştür.

Araştırmada bağımsız değişkenler olarak alınan sosyodemografik özelliklerden yaş, cinsiyet, üniversitenin bulunduğu coğrafi bölge ve anne eğitim seviyesi öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliği ile alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bulguların literatürde yer alan diğer araştırmalarda da benzer olduğu görülmüştür (Aşık ve Akgül, 2022; Chung, 2002; Jiang, 2014; Luzzo, 1993; Taylor ve Popma, 1990). Kariyer Kararı Verme Özyeterlilik Ölçeği'nin orijinal formunu geliştiren Taylor ve Betz (1983) de kariyer karar verme yeterliliğinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını belirtmektedir. Türkiye'de yapılan araştırma sonuçları da cinsiyetin kariyer kararı verme yeterliliğinde (Aşık ve Akgül, 2022; Ulaş Kılıç, 2018) ve kariyer kararı verme güçlüğünde (Söner, 2021) ayırıcı bir faktör olmadığını göstermektedir. Dünya Ekonomik Forumunun (2021) Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda 156 ülke arasında 133. sırada yer alan Türkiye'de cinsiyete göre istihdam verilerine bakıldığında kadınların %32,8; erkeklerin %70,3 oranında istihdam edildiği görülmektedir (TÜİK, 2023). Kadınlar erkeklerin yarısından daha az istihdam edilmektedir. Ancak bu durum eğitim seviyesi arttıkça değişmektedir. Eğitim seviyesi değişkeni ile birlikte istihdam oranlarına bakıldığında ise benzer şekilde kadınların erkeklerden daha az iş gücüne katıldığı görülmesine rağmen kadınların eğitim seviyesi arttıkça kadın ve erkek arasındaki bu orantısızlık azalmaktadır. Yükseköğretim seviyesinde ise iş gücüne katılım oranı kadınlarda %67,6 iken erkeklerde %84,6'dır. Bu veriler ışığında Türkiye'deki cinsiyet temelli toplumsal kalıpları ile iş ve eğitim kaynaklarından yararlanma durumu birlikte değerlendirildiğinde kadınların daha fazla kariyer engeli ile karşılaşabileceği ve kariyer kararı verme yetkinliklerinde daha fazla yetersizlik yaşayabileceği öngörülmektedir. Ancak araştırma bulguları sosyal hizmetler öğrencilerinin cinsiyet temelli olarak kariyer kararı verme yeterliliklerinde önemli bir farklılık yaşamadığını göstermektedir. Bu durum istatistiklere yansıyan toplumsal temelli cinsiyet eşitsizliklerinin veya iş fırsatlarındaki cinsiyet temelli eşitsizliklerin öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerine yansımadığını düşündürmektedir.

Sosyo-demografik değişkenlerden babanın eğitim seviyesi değişkeninde anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. En yüksek kariyer kararı verme yetkinliğinin lisans eğitim seviyesinde bulunan babaya sahip öğrencilerde olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda babanın eğitim seviyesinin öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliğine etkisi olduğu söylenebilir. Alt boyutlar açısından yapılan analizlerde öğrencilerin kariyer tercihi yapma, kendini tanıma, kariyer planı oluşturma ve mesleki konuları takip etme gibi yetkinlikleri baba eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde Buna göre lisans ve lise mezunu babaya sahip öğrenciler kariyer tercihi yapma, kendini tanıma, kariyer planı oluşturma ve mesleki konuları takip etme konularında daha fazla yetkinliğe sahiptir. Mevcut toplumsal yapı, baba figürü ve otoritesi ya da geleneksel aile biçimleri bu sonuca etki eden faktörler olabilmektedir. Kariyer süreci sadece okul ile şekillenmemektedir. Aile de kariyerin şekillenmesinde, kariyer olanaklarının geliştirilmesinde ve kariyer kararı verilmesinde etkili olan bir diğer unsurdur. Aileler çocuklarının

kariyer gelişimlerini desteklemek için sahip oldukları sosyoekonomik ve kültürel kaynakları kullanarak çocuklarının kariyer kararlarında önemli destekler vermektedir. Dolayısıyla kariyer sahibi veya kariyer konusunda eğitimli aileye sahip olan öğrencilerin kariyer gelişimlerinde ailelerinden daha fazla destek görmesi ve bunun sunucunda da kariyer kararı verme yeterliliklerinin daha fazla gelişmesi söz konusu olabilmektedir. Üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlikleri ve kariyer kararlarında ailenin etkisinin araştırıldığı başka bir çalışmada ebeveynlerin eğitim seviyesine göre kariyer kararı verme yetkinliğinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Aşık ve Akgül, 2022).

Araştırmanın bir diğer değişkeni olan programı isteyerek tercih etmenin sosyal hizmetler programı öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliklerini artırmada etkili olduğu görülmüştür. Bir başka ifade ile, programı bilerek ve isteyerek okuyan öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri daha yüksek olmakla birlikte bu öğrencilerin iş ve meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi yapma, kariyer planı oluşturma ve mesleki konuları takip etme konusunda daha yetkin oldukları belirlenmiştir. Apak ve Acar (2018) tarafından yapılan çalışmada sosyal hizmetler programına isteyerek gelen öğrencilerin bölüme yönelik tutumlarının ve geleceğe yönelik beklentilerinin anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda bir başka çalışma; kariyer kararı öz-yeterliliği düşük olan öğrencilerin ilk kariyer seçimlerini genellikle becerileri, ilgi alanları, kişilik özellikleri veya yetenekleri ile kariyer uyumunu dikkate almaksızın öncelikle ebeveyn beklentilerine veya iş ve maaş görünümüne dayalı olarak yaptığını belirtmektedir (Pulliam ve ark., 2017). Araştırmanın sosyo-demografik değişkenlerine bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlarından bir diğeri ise, çalışma deneyimi ile öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlikleri arasındaki ilişkidir. Çalışma deneyimi bulunan öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliği daha yüksektir ve bu istatistiki açıdan anlamlıdır. Bu bulgu çalışma deneyiminin kariyer kararı yetkinliğini olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir. Edinilen bu bulgu diğer araştırmalar ile karşılaştırıldığında Ulaş Kılıç'ın (2018) çalışma sonucu ile paralellik gösterirken; Salman'ın (2018) çalışması ile farklılık göstermektedir. Ulaş Kılıç (2018) çalışma deneyimi bulunan üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer kararı verme yeterliliğinin daha yüksek olduğunu belirtirken, Salman (2018) tarafından yapılan çalışmada staj ya da yarı zamanlı iş deneyiminin kariyer kararı vermede anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu sosyal hizmetler programı öğrencilerinin algıladıkları kariyer engelleri arttıkça kariyer kararı verme yetkinliklerinin azalmasıdır. Bunun yanı sıra öğrencilerin kariyer engeli algıları ile iş ve meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi yapma, kariyer planı oluşturma ve mesleki konuları takip etme yetkinlikleri arasında negatif yönlü düşük bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu, kariyer kararı verme ile algılanan kariyer engelleri arasında ilişki olduğunu savunan Swanson ve Tokar'ın (1991) çalışması ile uyumludur. Ayrıca, Ulaş ve Özdemir'in (2018) çalışmasında kariyer karar verme yetkinliği ile algılanan kariyer engelleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların yanında, Pulliam ve ark. (2017) tarafından yürütülen ve düşük gelir düzeyine sahip üniversite birinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada kariyer kararı verme ile algılanan kariyer engelleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Dolayısıyla öğrencilerin kariyer kararı

verme yetkinliklerinin arttırılması için algılanan kariyer engellerinin azaltılması gerekmektedir. Böylece öğrencilerin kendilerine en uygun ve başarılı olabilecekleri kariyer seçeneklerinin sunulması söz konusu olabilecektir.

Öğrencilerin akademik özyeterlilikleri ile kariyer kararı verme yetkinlikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu öğrencilerin akademik özyeterlilikleri arttıkça kariyer kararı verme yetkinliklerinin de aynı yönde ve orta düzeyde arttığını göstermektedir. Akademik özyeterlilik ile iş ve meslek bilgisi arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenirken; kariyer tercihi, kendini tanıma, mesleki konuları takip etme ve kariyer planı oluşturma arasında daha düşük düzeyde ilişkiler belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleki açıdan bilgi temelinin artması ile akademik açıdan kendilerini daha fazla yeterli hissetmesi beklenen bir durumdur. Bu nedenle akademik özyeterlilik ile iş ve meslek bilgisi arasında daha yüksek düzeyde bir ilişki bulunması söz konusu olabilmektedir. Literatürde üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinliğinin incelendiği çalışmalarda akademik not ortalaması ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Ulaş Kılıç, 2018). Bu durum araştırmanın bulgusu ile farklılık göstermektedir. Ancak aynı çalışmada, alınan eğitimle mesleki yeterlilik kazanma durumu yeterli olan öğrencilerin kariyer kararı verme yeterliliği, mesleki yeterlilik kazanma durumu daha az yeterli olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksektir (Ulaş Kılıç, 2018). Araştırmanın bulgusu ile paralellik gösteren bu durum kariyer kararı verme yeterliliğinde öğrencilerin akademik açıdan aldıkları nottan ziyade kendilerini akademik açıdan nasıl gördükleri ile ilişki olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla akademik başarının nutsal karşılığında ziyade, öğrencilerin mesleki yetkinliklerinin arttırılarak kariyer kararı verme yetkinliklerinin arttırılabileceği söylenebilir.

Bu çalışma sosyal hizmetler programı öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Programdan mezun olan öğrenciler, devlet ve özel sektöre bağlı kurum ve kuruluşlarda görev yapabilmektedirler. Günümüz koşullarında istihdam olanaklarının dar oluşu nedeniyle öğrencilerin iş sahibi olma ihtimallerinin sınırlı olduğunu düşünmeleri kariyer kararları üzerinde önemli bir etken olabilir. Bu yüzden programın istihdam olanaklarının arttırılması öğrencilerin kariyer yolculuklarını olumlu yönde etkileyecek önemli bir adım olacak; "Sosyal Hizmetler" sunan kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilen uygulamaların kalitesini arttıracak ve meslek elemanlarının iş yüküne olumlu yönde etki ederek hizmet kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır. Kariyer kararı, gençler için yaşamlarının bundan sonraki kısmına yön vermesi bakımından önemli bir gelişimsel görevdir. Kariyer hazırlık davranışının kariyer kararı verme öz yeterliliği üzerinde en güçlü etkiye sahip olduğu (Lee ve ark., 2022) gerçeğinden hareketle; üniversiteler yetişkinlikte bağımsızlık için bir temel sağlamalı ve üniversite öğrencilerini kariyer karar verme özyeterliliklerini geliştirmeye dayalı olarak desteklemelidir. Bu nedenle üniversitelerin rehberlik ve kariyer merkezlerinde, öğrencilerin akademik özyeterliliğini geliştirici ve algıladıkları mesleki engellere yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

ANALYSIS / RESEARCH

Determination of Factors Related to the Career Decision Making Self Competency of Social Services Program Students*

*Derya Kayma***

*Esin Zengin Taş****

Introduction

Career decision is very important for university students as it can have an important influence on their future lifestyle. Today's economic conditions and increasing unemployment rates create a challenging situation for university students.

Although there are career studies focusing on students continuing their undergraduate and graduate education (Bacanlı, 2019; İpci, 2020; Öztürk, 2020; Salman, 2018; Sürücü, 2011; Türkoğlu and Acar, 2019; Ulaş and Özdemir, 2018), there are not enough studies in the literature regarding the career plans of students who continue their education in associate's degree programs. Due to lack of education and employment opportunities in Turkey, undergraduate and graduate students may experience inadequacy in career planning; There is a need to develop education, training and career consultancy service models in order to support the career planning competencies of students in the future by conducting academic studies on the career plans of individuals who have received associate's degree education.

This study aims to determine the factors related to the career decision-making competencies of university students who continue their associate's degree education in social services programs. In accordance with this purpose, answers to the the following three sub-problems were sought in the study:

- What is the mean score taken by students from career decision-making competencies and the sub-dimensions of job/professional knowledge, self-awareness, career choice, creating a career plan, following professional issues, perceived career barriers and academic self-efficacy?

* The preliminary findings of this study were presented orally in the abstract category at the Aegean 9th International Social Sciences Congress..

** Assoc. Prof., Manisa Celal Bayar University, Kırkağaç Vocational School, Department of Social Work and Counseling, deryakayma@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7014-8631

*** Asst. Prof., İzmir Kavram Vocational School, Social Services Program, esin.tas@kavram.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8713-8859

- What are the sociodemographic characteristics related to students' career decision-making competencies and the sub-dimensions of job/professional knowledge, self-awareness, career choice, creating a career plan, following professional issues?
- Is the relationship between students' career barriers and academic self-efficacy and their career decision-making competencies and the sub-dimensions of job/professional knowledge, self-awareness, career choice, creating a career plan, and following professional issues statistically significant?

Method

The study is a cross-sectional research designed in the relational survey model. The population of the study consists of university students who continue their education in the social services program. According to Council of Higher Education (YÖK (CHE), 2021) data, there are social services programs in a total of 75 universities, 50 of which are state and 25 are private. Although the total quota for these programs is 2,944, there are 1,363 students who are enrolled in these programs. In determining the sample size, the margin of error (d) was taken as 0.05, which is deemed appropriate for social sciences. The sample size required for these criteria is 278 for a population of 1000 and 333 for a population of 2500 (Yazıcıoğlu and Erdoğan, 2004). Therefore, considering the number of students who are enrolled in social services programs, it is aimed to reach at least 300 social services students to represent the population. A total of 428 students continuing their education in social services programs participated in the study. In the determination of the sample, the maximum variation sampling, one of the non-random sampling methods, was used.

Conclusion and Discussion

According to the results of the study, social services program students' perceived career barriers, academic self-efficacy and career decision-making competencies were found to be at medium levels. When considered in terms of sub-dimensions of career decision-making competence, it was determined that the students' job/professional knowledge, career choice, self-awareness, following professional issues and creating a career plan were above the average. In the study conducted with students continuing their education in different undergraduate programs of universities, Gündoğdu (2021) determined that the average score of perceived career obstacle varied between 53 and 60. When this finding was compared with the research results, the average career obstacle score of social services program students was found to be higher. Therefore, it can be said that students who continue their associate degree education in the social services program have a higher perception of career barriers than students who continue their undergraduate education in faculties. In Turkey, where individuals with undergraduate and graduate education experience serious problems such as unemployment, it is expected that associate' degree graduates have a higher perception of career barriers.

It was determined that social services students were at a medium level in terms of academic self-efficacy. In Barutçu-Yıldırım and Demir's (2017) study, the academic self-efficacy average of undergraduate students was found to be 3.35. This shows that associate' degree students who continue their education

in the social services program have more self-efficacy than students who continue their undergraduate education and see themselves as more academically competent.

Among the sociodemographic characteristics taken as independent variables in the study, age, gender, geographical region of the university and mother's education level do not create a significant difference in the students' career decision-making competence and its sub-dimensions. Taylor and Betz (1983), who developed the original form of the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale, also state that career decision-making competence does not vary significantly by gender. When we look at employment data by gender in Turkey, which ranks 133rd among 156 countries in the World Economic Forum's (2021) Global Gender Gap Report, the rate of employed women is 32.8% while this rate is 70.3% among men (TUIK, 2023). However, this situation changes as the level of education increases. When the employment rates are examined in relation to the education level variable, it is seen that although women participate in the workforce less than men, the difference between the rates of employment of educated men and women is less than the average, meaning that as the level of education increases, their rate of employment increases. When gender-based social patterns in Turkey and the situation of benefiting from job and education resources are evaluated together, it is predicted that women may face more career barriers and experience more inadequacy in their career decision-making self-competencies. However, research findings show that social services students do not experience a significant difference in their career decision-making self-competencies based on gender. This suggests that social-based gender inequalities reflected in statistics or gender-based inequalities in job opportunities are not reflected in students' career decision-making self-competencies.

Significant differences were determined based on father's education level, one of the socio-demographic variables. It was determined that the highest career decision-making competence is in students whose fathers have an undergraduate education. In this sense, it can be said that the father's education level has an impact on the students' career decision-making competence. In the analyses made in terms of sub-dimensions, students' self-competencies such as making a career choice, knowing themselves, creating a career plan and following professional issues were found to be significantly affected by their father's education level. The career process is not shaped only by school. Family is another factor that is effective in shaping a career, developing career opportunities and making career decisions. Families provide significant support in their children's career decisions by using the socioeconomic and cultural resources they have to support their children's career development. Therefore, students who have an educated family may receive more support from their families in their career development, and as a result, their career decision-making self-competencies may develop more.

Another result of the study is that although the career decision-making competence levels of students who study the program knowingly and willingly are higher, it was determined that these students are more competent in business and professional knowledge, self-knowledge, making career choices, creating a career plan and following professional issues. Another result of the study that was found in relation to socio-demographic variables is the relationship between working experience and students' career decision-making competencies. Students with working experience have higher career decision-

making competence, and this is statistically significant. This finding suggests that working experience positively affects career decision competence. When this finding is compared with other studies, it is parallel to the results of Ulaş Kılıç's (2018) study but differs from Salman's (2018) study. While Ulaş Kılıç (2018) stated that senior university students with working experience had higher career decision-making competence, the study conducted by Salman (2018) found that internship or part-time work experience was not a significant predictor in career decision-making.

Another important result of the study is that as the career barriers perceived by social services program students increase, their career decision-making competence decreases. In addition, there is a low negative relationship between students' perceptions of career barriers and their self competencies in job and professional knowledge, self-knowledge, making career choices, creating a career plan and following professional issues. This finding is consistent with the study of Swanson and Tokar (1991), who argue that there is a relationship between career decision making and perceived career barriers. Therefore, in order to increase students' career decision-making competencies, perceived career barriers need to be reduced. In this way, students will be offered career options that are most suitable for them.

When looking at the relationship between students' academic self-efficacy and career decision-making self competencies, it was determined that there was a positive and medium correlation. This finding shows that as students' academic self-efficacy increases, their career decision-making competence increases in the same direction and at a moderate level. While a positive and moderately significant correlation was determined between academic self-efficacy and job and professional knowledge, lower correlations were determined between career choice, self-awareness, following professional issues and creating a career plan. It is expected that students will feel more academically competent as their professional knowledge increases. For this reason, there may be a higher level of relationship between academic self-efficacy and job and professional knowledge.

Kaynakça/References

- Apak, H. (2018). Geçmişten günümüze Türkiye'de ön lisans sosyal hizmetler eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 236-244. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.266>
- Apak, H. ve Acar, M. C. (2018). Sosyal Hizmetler ön lisans öğrencilerinin bölümlerine yönelik tutumları ile gelecek beklentilerinin incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 451-468. <https://doi.org/10.29029/busbed.383610>
- Aşık, G. ve Akgül, H. (2022). Üniversite öğrencilerinin kariyer stresleri, kariyer kararında ailenin etkisi ve kariyer kararı verme yetkinlik alguları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 192-212. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1083796>
- Bacanlı, F. (2019). Özellik faktör uyumlu kuramlar. Binnur Yeşilyaprak (Ed.). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya* (10. Baskı) içinde (s. 90-127). Pegem Akademi.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Barutçu-Yıldırım, F. ve Demir, A. (2017). Kendini engellemenin yordayıcıları olarak öz saygı, öz anlayış ve akademik öz yeterlilik. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 676-701. <https://doi.org/10.12984/eegefd.315727>
- Betz, N. E. (2004). Contributions of self-efficacy theory to career counseling: A personal perspective. *Career Development Quarterly*, 52(4), 340-353. <http://scholarworks.wmich.edu/jca/vol3/iss2/7>

- Betz, N. E. ve Hackett, G. (1981) The relationship of career-related self-efficacy expectations to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28(5), 399-410. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.28.5.399>
- Burns, G. N., Morris, M. B., Rousseau, N. ve Taylor J. (2013). Personality, interests, and career indecision: A multidimensional perspective. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(10). 2090-2099. <https://doi.org/10.1111/jasp.12162>
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Veri analizi el kitabı (21. Baskı)*. Pegem Akademi.
- Cheng, Y. P. ve Chiou, B. W. (2010). Achievement, attributions, self efficacy and goal settings by accounting undergraduates. *Psychological Reports*, 106(1), 54-64 <https://doi.org/10.2466/PRO.106.1.54-64>
- Chu, A. H. C. ve Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: Positive effects of "active" procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of Social Psychology*, 145(3), 245-264. <https://doi.org/10.3200/SOCP.145.3.245-264>
- Chung, Y. B. (2002). Career decision-making self-efficacy and career commitment: Gender and ethnic differences among college students. *Journal of Career Development*, 28(4), 277-284. <https://doi.org/10.1023/A:1015146122546>
- Cohling, A. M., Dahling, J. J., ve Garcia, P. A. (2013). Linking affective commitment, career self-efficacy, and outcome expectations: A test of social cognitive career theory. *Journal of Career Development*, 40(1), 68-83. <https://doi.org/10.1177/0894845311423534>
- Crites, J. O. (1969). *Vocational psychology*. McGraw-Hill.
- Cumhuriyet (2021). Her 4 işsizden 1'i üniversite mezunu. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/gurer-her-4-is-siz-gecnen-1-i-universite-mezunu-1836591> adresinden 30.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Doğan, H. (2010). *Kariyer karar verme grup rehberliği programının 9. sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüğüne etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Doğan, H., Bacanlı, F., Hamamcı, Z., Özünlü, M. B. ve Eşici, H. (2013). *Lise öğrencileri için online kariyer karar verme sisteminin geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması*. XII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Proceeding Book, 407-408, İstanbul, Türkiye.
- Duru, H., Bayraktar, M. ve Gültekin, F. (2020). Öğretmen adaylarının kariyer kararlarının algılanan kariyer engelleri ve kariyer geleceği açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 613-629. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.693421>
- Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum). (2001). Küresel cinsiyet uçurumu raporu-2021. <https://www.etkiyap.org/kuresel-cinsiyet-ucurumu-raporuyayimlandi/> adresinden 30.04.2022 tarihinde erişildi.
- Grier-Reed, T. ve Ganuza, Z. (2012). Using constructivist career development to improve career decision self-efficacy in TRIO students. *Journal of College Student Development*, 53(3), 464-471. <https://psycnet.apa.org/record/2012-14381-007>
- Güldü, Ö. ve Ersoy-Kart, M. (2017). Kariyer planlama sürecinde kariyer engelleri ve kariyer geleceği algılarının rolü. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 72(2), 322-400.
- Gündoğdu, N. (2021). *Üniversite öğrencilerinin algılanan kariyer engelleri, kariyer stresi ve kariyer farkındalığı ile akademik başarıları arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Herr, E. L., Cramer, S. H. ve Niles, S. G. (2004). *Career guidance and counseling through the life-span (6th ed.)*. Pearson Education.
- International Labour Organization (ILO). (2013). *Seeking better employment conditions in better socioeconomic outcomes*. ILO Publications.
- İpci, T. (2020). *Kariyer koçluğu uygulamalarının üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinliği ve kariyer stresi düzeylerine etkisinin incelenmesi: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Jiang, Z. (2014). Emotional intelligence and career decision-making self-efficacy: National and gender differences. *Journal of Employment Counseling*, 51(3), 112-124. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1920.2014.00046.x>
- Kahraman, F. (2020). *Hemşirelik öğrencilerine verilen kariyer danışmanlığının kariyer kararsızlığı ve kariyer karar verme yetkinliği üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Kalafat, T. (2019). Algılanan Kariyer Engelleri (AKE) Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlama çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 103-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kpdd/issue/51379/601252>

- Karakartal, H. (2021). Özel sektör kuruluşlarının önlisans sosyal hizmet mezunlarından beklediği mesleki yetkinlikler: İzmir iline yönelik bir araştırma. Emel Özdemir Kuşku (Ed), *Dijital dönüşüm çağında meslekler ve mesleki yetkinlik beklentileri* (s.67-75) içinde. Kriter Yayınevi.
- Lee, S., Jung, J., Baek, S. ve Lee, S. (2022) The relationship between career decision-making self-efficacy, career preparation behaviour and career decision difficulties among South Korean College Students. *Sustainability*, 14(21), 14384. <https://doi.org/10.3390/su142114384>
- Lent, R. W. ve Hackett, G. (1987). Career self-efficacy: Empirical status and future directions. *Journal of Vocational Behavior*, 30(3), 347–382. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(87\)90010-8](https://doi.org/10.1016/0001-8791(87)90010-8)
- Lent, R. W., Brown, S. D. ve Hackett, G. (2000) Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 36-49. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.36>
- Luzzo, D. A. (1993). Value of career-decision-making self-efficacy in predicting career- decisionmaking attitudes and skills. *Journal of Counseling Psychology*, 40(2), 194-197. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-0167.40.2.194>
- McWhirter, E. H. (1997). Perceived barriers to education and career: Ethnic and gender differences. *Journal of Vocational Behavior*, 50(1), 124-140. <https://wall.oise.utoronto.ca/inequity/mcwhirter.pdf>
- Ogunmakin, A. O. ve Akomolafe, M. J. (2013). Academic self-efficacy, locus of control and academic performance of secondary school students in Ondo State, Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(11), 570-576. <https://doi.org/10.5901/mjss.2013.v4n11p570>
- Öztürk, M. (2020). *Üniversite kariyer gelişim programının öğrencilerin kariyer farkındalığı, karar verme yetkinliği ve stresi üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Powell, G. (2000). The glass ceiling: Explaining the good and bad news. M. Davidson., M. Burke (Ed), *Women in management: Current research issues* (Cilt 2) içinde. Sage Pub.
- Pulliam, N., Ieva, K. P. ve Burlew, L. (2017). The relationship between perceived career barriers and career decision self-efficacy on initial career choice among low-income, first generation, pre-freshman, college-bound students. *Journal of College Access*, 3(2), 77-97. <http://scholarworks.wmich.edu/jca/vol3/iss2/7>
- Quimby, J. L. ve O'Brien, K. M. (2004). Predictors of student and career decision making self-efficacy among nontraditional college women. *The Career Development Quarterly*, 52(4), 323-339. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2004.tb00949.x>
- Salman, N. (2018). *Kariyer karar verme güçlüklerinin kariyer engelleri, kariyer karar verme öz yetkinliği ve karar durumu ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sevim, K. ve Altun, F. (2017). Sosyal Hizmet bölümü öğrencilerinin geleceğe yönelik mesleki ve akademik beklentileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-65.
- Shin, M. (2017). *The influence of university student's career decision making self-efficacy and career mission sense on career preparation behavior: Ego-resilience as a mediator* [Master Thesis]. Hansei University.
- Söner, O. (2021). Kariyer karar verme güçlüğünde cinsiyet farklılıkları: Bir meta analiz çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 401-424.
- Stead, G. B., Els, C. ve Fouad, N. A. (2004). Perceived career barriers among South African high school learners. *South African Journal of Psychology*, 34(2), 206-221.
- Sürücü, M. (2011). *Mesleki seçim hedeflerinin kariyer engelleri ve sosyal bilişsel değişkenler tarafından yordanmasına ilişkin bir model sınaması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Swanson, J. L. ve Tokar, D. M. (1991). College students' perceptions of barriers to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 38(1), 92-106. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(91\)90020-M](https://doi.org/10.1016/0001-8791(91)90020-M)
- Swanson, J. L. ve Voitke, M. B. (1997). Theory into practice in career assessment for women: Assessment and interventions regarding perceived career barriers. *Journal of Career Assessment*, 5(4), 431-450. <https://doi.org/10.1177/106907279700500405>
- Taylor, K. M. ve Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22(1), 64-81. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(83\)90006-4](https://doi.org/10.1016/0001-8791(83)90006-4)
- Taylor, K. M. ve Popma, J. (1990). An examination of the relationships among career decisionmaking self-efficacy, career salience, locus of control, and vocational indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 37(1), 17-31. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0001-8791\(90\)90004-L](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0001-8791(90)90004-L)

- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal çalışma sözlüğü*. Selvi Yayıncılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). İstatistiklerle Kadın 2022. Haber Bülteni No: 49668. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0statistiklerle-Kad%C4%B1n-2022-49668&dil=1> adresinden 10.03.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Türkoğlu, M. E. ve Acar, D. M. (2019). Bireysel kariyer planlamasının öğrenci ders başarısı üzerindeki etkisi: ISU-BÜ Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırma Dergisi*, 6(8), 14-25.
- Ulaş Kılıç, Ö. (2018). Üniversite Son sınıf öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliği düzeylerini etkileyen değişkenler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 248-275.
- Ulaş, Ö. ve Özdemir, S. (2018). Üniversite son sınıf öğrencilerinde algılanan kariyer engellerinin yordayıcıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 672-688. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017033806>
- Ulaş, Ö. ve Yıldırım, İ. (2016). Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6 (45), 77-90.
- Yalmanlı Gürbüzöğlü, S. ve Aydın, S. (2014). Fen bilgisi öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik algılarının incelenmesi . *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 21-27.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, M., Gürçay, D. ve Ekici, G. (2007). Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 253-259.
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2021). Önlisans programları. <https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=39023> adresinden 03.02.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Zajacova, A., Lynch, M. S. ve Espenshade, J. T. (2005). Self-efficacy, stress, and academic success in college. *Research in Higher Education*, 46(6), 677-706. <https://doi.org/10.1007/s11162-004-4139-z>
- Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 82-91.